

Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.uazakon.com/documents/date_6p/pg_gcnkxb.htm 5. Конвенція про взаємодопомогу в кримінальних справах між державами-членами Європейського Союзу від 29.05.2000 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.nau.ua/doc/?code=994_238 6. Рамкове рішення Ради від 13 червня 2002 р. про боротьбу з тероризмом (2002/475/JAI) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : legalexpert.in.ua 7. Рішення Ради Європи (2009/371/ПВД) від 6 квітня 2009 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/laws/show/606/2006 8. Рішення Ради від 28 лютого 2002 р. про створення Євроюсти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/laws/show/606/2006 9. Конвенція СНД про правову допомогу та правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах від 07.10.2002 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_619 10. Конвенція про міжнародну цивільну авіацію від 07.12.1944р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_038 11. Угоди про Міжнародну місію захисту розслідування від 28.07.2014р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/laws/show/528_039

УДК 343.01

А. А. ВОЗНЮК

ЗМОВА ЯК ОБОВ'ЯЗКОВА КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОЗНАКА ЗЛОЧИННИХ ОБ'ЄДНАНЬ

Проаналізовано актуальні питання попередньої зорганізованості та зорганізованості за попередньою змовою як кримінально-правових ознак організованих злочинних об'єднань. Доведено, що такі кримінально-правові ознаки як «попередня змова», «попередня зорганізованість» та «зорганізованість за попередньою змовою» характеризують різні злочинні об'єднання. При цьому попередня зорганізованість та зорганізованість за попередньою змовою є різновидами попередньої змови. Попередня змова може стосуватися окремих моментів вчинення злочину, його приховування або ж мати детальний характер. Відтак вона має дві форми: 1) елементарну – домовленість про окремі чи найбільш загальні питання вчинення злочину; 2) детальну – домовленість, яка охоплює усі або більшість подробиць учинення злочину. Різновидами попередньої змови в організованих злочинних об'єднаннях є попередня зорганізованість та зорганізованість за попередньою змовою. Основна відмінність «попередньої змови» від суміжних ознак полягає в тому, що вона стосується переважно домовленості про конкретний злочин, рідше – організації стійкого злочинного об'єднання для вчинення декількох злочинів або заняття злочинною діяльністю. Водночас «попередня зорганізованість» та «зорганізованість за попередньою змовою», на наш погляд, фактично тотожні поняття, які

© ВОЗНЮК Андрій Андрійович – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник наукової лабораторії з проблем досудового розслідування Національної академії внутрішніх справ

необхідно позначити єдиним узагальнюючим терміном, що стосується усіх організованих злочинних об'єднань, приміром, таким як «організованість» чи «зорованість». Зорованість організованої групи чи злочинної організації можна запропоновано тлумачити як набуття об'єднанням організованого характеру (групою осіб за попередньою змовою ознак організованої групи) та як організації організованої злочинної діяльності на більшій менш тривалій час. Зорованість свідчить про наявність в злочинному об'єднанні усіх ознак його організованості до початку вчинення злочину. До таких ознак можна віднести визначену законом мінімальну кількість осіб (три і більше або п'ять і більше), стійкість, розподіл ролей тощо.

Ключові слова: співучасть; організована група; злочинна організація; змова; попередня змова; зорованість за попередньою змовою; попередня зорованість.

Возник А.А. Сговор как обязательный уголовно-правовой признак преступных объединений

Проанализированы актуальные вопросы предварительной организованности и организованности по предварительному сговору как уголовно-правовых признаков организованных преступных объединений. Доказано, что такие уголовно-правовые признаки как «предварительный сговор», «предварительная организованность» и «организованность по предварительному сговору» характеризуют разные преступные объединения. При этом предварительная организованность и организованность по предварительному сговору являются разновидностями предварительного сговора. Предварительный сговор может касаться отдельных моментов совершения преступления, его сокрытие или же иметь детальный характер. Следовательно, он имеет две формы: 1) элементарную – договоренность об отдельных или наиболее общих вопросах совершения преступления; 2) подробную – договоренность, которая охватывает все или большинство подробностей совершения преступления. Разновидностями предварительного сговора в организованных преступных объединениях являются предварительная организованность и организованность по предварительному сговору. Основное отличие «предварительного сговора» от смежных признаков заключается в том, что он касается преимущественно договоренности о конкретном преступлении, режисе – организации устойчивого преступного объединения для совершения нескольких преступлений или занятия преступной деятельностью. Вместе с тем «предыдущая организованность» и «организованность по предварительному сговору», на наш взгляд, фактически тождественные понятия, которые необходимо обозначить единым обобщающим термином, что касается всех организованных преступных объединений, к примеру, таким как «организованность» или «организованность». Организованность организованной группы или преступной организации предложено толковать как обретение объединением организованного характера (группой лиц по предварительному сговору признаков организованной группы) и как организацию организованной преступной деятельности на более или менее продолжительное время. Организованность свидетельствует о наличии в преступном объединении всех признаков его организованности до начала совершения преступления. К таким признакам можно отнести определенное законом минимальное количество лиц (три и более или пять и более), устойчивость, распределение ролей и т.п.

Ключевые слова: *соучастие; организованная группа; преступная организация; заговор; предварительный сговор; организованность по предварительному сговору; предварительная организованность.*

Возни Андриу. Conspiracy as the obligatory criminal legal feature of the felonious unions

The current issues concerning the preliminary and preliminary advance organization as the criminal-legal features of the organized felonious unions are analyzed in the article. It is proved that such criminal legal features as «preliminary agreement», «preliminary organization» and «preliminary advance organization» characterize different felonious unions. At the same time preliminary organization and preliminary advance organization are the varieties of the preliminary conspiracy. Preliminary conspiracy may relate to certain aspects of the crime committal, its concealment or it may have a detailed character. Therefore, it has two forms: 1) elementary (agreement about a single of the most common issues of the crime committal); 2) detailed (the agreement covering all or most of the details of the crime committal). Preliminary organization and preliminary advance organization are the varieties of the preliminary conspiracy in the organized felonious unions. The main difference between preliminary agreement and the adjacent features is its relation mainly to the agreement about particular crime, seldom – the organization of persistent felonious union for the committal of several crimes or its engagement into felonious activity. At the same time «preliminary organization» and the «preliminary advance organization», in our opinion, in fact are the same terms which should be denoted in one generalized term concerning all organized felonious unions, i.e. «organization». It is suggested to interpret the organization of the orderly group/felonious union as the union's obtaining the organized character be a group of people in accordance with the preliminary conspiracy of the features of an organized unity and as an organization of the organized criminal activity for a more or less long time. In a felonious union the organization affirms the presence of all its organizing features by the beginning of crime committal. One can ascribe a law-fixed minimum amount of persons (three and more or five and more), roles division to such features.

Key words: *participation; organized group; the criminal organization; conspiracy; a preliminary collusion; sargeant upon a preliminary collusion; preliminary sargeant.*

Вчинення злочину у будь-якій формі співучасті відбувається на підставі домовленості (змови) між співучасниками. У разі вчинення злочину групою осіб (ч. 1 ст. 28 КК) вона досягається у процесі злочину. В інших випадках (вчинення злочину групою осіб за попередньою змовою, організованою групою та злочинною організацією) змова є попередньою. Не випадково М. І. Бажанов наголошує, що змова – це обов'язкова ознака будь-якої співучасті¹. Як результат форми співучасті розрізняють за моментом її досягнення та змістом.

При цьому П. І. Грішаєв і Г. А. Крігер в межах співучасті за попередньою змовою виділяють самостійні її форми: співучасть за попередньою змовою в елементарній формі, організовану групу і злочинну організацію². Відтак, змова це не просто кримінально-правова ознака злочинного об'єднання, це і критерій для класифікації форм співучасті.

Кримінально-правову характеристику злочинів, учинених в організованих формах співучасті висвітлено у працях Д. П. Альошина, М. І. Бажанова, Ф. Г. Бурчака, Р. Р. Галіакбарова, Л. Д. Гаухмана, Н. О. Гуторової, Л. М. Демидової, О. О. Дудорова, С. О. Єфремова, Г. П. Жаровської, І. В. Іваненка, О. О. Кваші, О. Ф. Ковітіді, Є. К. Марчука, М. І. Мельника, В. О. Навроцького, Б. С. Никифорова, Г. В. Новицького, М. І. Панова, П. Ф. Тельнова, О. М. Траїніна, В. В. Українець, Є. В. Фесенка, М. І. Хавронюка, Р. Л. Чорного, С. Д. Шапченка, М. Д. Шаргородського, Р. М. Яновича, Н. М. Ярмиш та ін. Однак чимало проблемних питань кримінально-правових ознак злочинних об'єднань залишилось поза межами ґрунтовних досліджень. Нині немає чіткої відповіді на питання, що слід розуміти під змовою, попередньою змовою, попередньою зорганізованістю, зорганізованістю за попередньою змовою та як вони співвідносяться між собою. Ці кримінально-правові категорії не мають законодавчого закріплення, а в теорії кримінального права визначаються по-різному.

Відтак метою статті є розв'язання актуальних проблем змови, попередньої змови, попередньої зорганізованості, зорганізованості як обов'язкових ознак злочинних об'єднань.

Для кваліфікації злочинів, учинених неорганізованими злочинними об'єднаннями важливо встановити момент досягнення змови, оскільки обов'язковою ознакою групи осіб є відсутність попередньої змови між виконавцями, а групи осіб за попередньою змовою – навпаки досягнення домовленості до початку вчинення злочину.

Водночас серед обов'язкових кримінально-правових ознак організованих злочинних об'єднань є «попередня зорганізованість у стійке об'єднання» (в організованій групі) та «зорганізованість за попередньою змовою для спільної діяльності» (у злочинній організації). Відтак, необхідно з'ясувати зміст цих термінів та їх співвідношення між собою.

Попередня змова як кримінально-правова ознака групи осіб за попередньою змовою – це домовленість кількох осіб (двох і більше) про спільне вчинення злочину, що відбувається заздалегідь, тобто до його початку³. Ключовими моментами у цій ознаці є час досягнення змови, її зміст та форма зовнішнього виразу.

З приводу моменту досягнення змови в теорії кримінального права вчені одностайні в тому, що вона відбувається до початку вчинення злочину⁴, під яким прийнято вважати початок вчинення діяння. Причому проміжок часу між домовленістю і реальним початком учинення злочину може бути різний і вирішальної ролі не відіграє. Домовленість може бути досягнута як за тривалий час до вчинення суспільно небезпечного діяння, так і за кілька годин, хвилин чи секунд.

При цьому одні дослідники проблем кримінальної відповідальності учасників злочинних об'єднань вважають, що попередня змова можлива на стадії готування до злочину, а також у процесі замаху на нього (М. І. Мельник)⁵, а інші – лише до замаху на злочин (М. І. Панов, П. Ф. Тельнов, С. Д. Шапченко)⁶. На наш погляд, оскільки замах на злочин означає початок вчинення діяння, то попередня змова на цій стадії вчинення злочину не можлива.

Розкриваючи зміст попередньої змови вчені відмічають, що вона може стосуватися домовленості щодо: спільності вчинення злочину – узгодження об'єкта злочину, його характеру, місця, часу, способу вчинення, змісту виконуваних функцій тощо (М. І. Мельник)⁷; місця, часу, способу вчинення злочину тощо (М. І. Панов, І. К. Туркевич, Є. В. Фесенко)⁸; основних питань, що стосуються події злочину – змісту діяння, орієнтовного часу та місця його вчинення (С. Д. Шапченко)⁹; спільних дій (М. Й. Коржанський)¹⁰; спільності злочинних дій (П. Ф. Тельнов)¹¹. Відтак змова стосується переважно об'єктивних ознак складу злочину. З урахуванням цих наукових позицій, а також результатів судової практики можна стверджувати, що домовленість здебільшого стосується суспільних відносин на які посягає злочин, предмета та потерпілого від злочину, суспільно небезпечного діяння, його наслідків, способу, місця, часу, знарядь та засобів його вчинення. Крім того, домовленість може передбачати розподіл функцій та ролей між співучасниками, обговорення кількості злочинів, посткримінальної поведінки (позитивної та негативної) тощо.

П. І. Грішаєв і Г. А. Крігер стверджують, що попередня змова між співучасниками за своїм характером вельми різноманітна. Вона може стосуватися лише окремих моментів вчинення злочину чи його приховування, не утворюючи стійких зв'язків між співучасниками і навіть не погоджуючи в цілому усю їх діяльність. Попередня змова може бути і досить детальною, що обумовлює високий ступінь погодженості наступної злочинної діяльності. Існують також випадки, коли декілька осіб досягають домовленості про спільне вчинення не одного, а декількох злочинів, детально розроблюючи план вчинення кожного з них¹².

Таким чином, попередня змова може стосуватися окремих моментів вчинення злочину, його приховування або ж мати детальний характер. Відтак вона має дві форми: 1) елементарну – домовленість про окремі чи найбільш загальні питання вчинення злочину (наприклад, домовленість про вид злочину та час його вчинення); 2) детальну – домовленість, яка охоплює усі або більшість подробиць учинення злочину (наприклад, домовленість про вид злочину, місце, час, спосіб, знаряддя та засоби вчинення, потенційних потерпілих, розподіл функцій чи ролей між співучасниками тощо).

Важливе значення у характеристиці попередньої змови відводиться формі її зовнішнього виразу. М. І. Мельник вказує на те, що така домовленість може відбутися у будь-якій формі – усній, письмовій, за допомогою конклюдентних дій тощо¹³.

Водночас, М. І. Панов вважає, що форма змови – вербальна (словесна) – усна чи письмова або у формі конклюдентних дій – для наявності співучасті не має значення¹⁴.

Однак найбільш повно це питання розкриває М. І. Бажанов, який стверджує, що у більшості випадків змова як обов'язкова ознака співучасті має усний характер, коли співучасники узгоджують свої дії словесно. Однак можлива й письмова змова – шляхом обміну записками, накресленням плану дій чи іншою знаковою інформацією. Можлива змова і за допомогою використання технічних систем (телефону, Інтернет тощо). Рідше зустрічається змова, що полягає в конклюдентних діях. Конклюдентними вважають мовчазні дії, з яких можна зробити висновок про дійсні наміри особи. Це, наприклад, обмін жестами, мімікою, певними рухами, внаслідок чого дії співучасників стають узгодженими¹⁵.

Відтак можливі чотири форми зовнішнього виразу попередньої змови: 1) усна; 2) письмова; 3) з використанням технічних систем; 4) шляхом конклюдентних дій (з використанням жестів, міміки чи рухів).

Різновидами попередньої змови в організованих злочинних об'єднаннях є попередня зорганізованість та зорганізованість за попередньою змовою.

Попередню зорганізованість у характеристиці організованої групи І. К. Туркевич та Є. В. Фесенко визначають як домовленість про вчинення злочину, що відбувається до його початку¹⁶. У цьому випадку попередня зорганізованість ототожнюється з попередньою змовою.

У теорії кримінального права попередню зорганізованість в окремих випадках пов'язують з організованістю або зорганізованістю. П. Ф. Тельнов вважає, що організованість організованої групи проявляється в підпорядкуванні учасників групи вказівкам одного чи декількох осіб (організаторів)¹⁷. З цією позицією доцільно не погодитись, оскільки у такий спосіб відбувається дещо обмежене тлумачення вказаної ознаки, а також підміна її іншою – розподілом функцій та ролей.

П.. Крігер стверджують, що група може бути організована лише тоді, коли її члени заздалегідь продумують свою діяльність, розподіляють ролі, проводять якусь підготовку до запланованого злочину¹⁸. Однак за такого тлумачення вказаної ознаки нівелюється різниця між попередньою змовою та попередньою зорганізованістю.

У продовження характеристики цієї ознаки П. І. Грішаєв і Г. А. Крігер відмічають, що в організованій групі між усіма співучас-

никами встановлюються більш стійкі зв'язки, що дозволяють їм заздалегідь погодити основні моменти запланованого злочину, розподілити ролі між собою, погодити час, місце, способи вчинення злочину і приховування його слідів, а в окремих випадках і вжити певні підготовчі дії¹⁹. Відтак, вчені слушно пов'язують цю ознаку зі стійкістю. Оскільки попередня зорганізованість притаманна саме стійким злочинним об'єднанням, які планують більш-менш тривалу злочинну діяльність. Однак, не слід ототожнювати стійкість і попередню зорганізованість, оскільки це взаємопов'язані, проте різні поняття.

З урахуванням стійкості як обов'язкової кримінально-правової ознаки організованої групи, а також трансформаційних процесів злочинних об'єднань²⁰ попередня зорганізованість означає, що учасники організованої групи заздалегідь організували об'єднання та раніше брали участь у вчиненні злочину (злочинів). Відтак, попередня зорганізованість – це домовленість про створення об'єднання для вчинення злочинів та участь у ньому. Лише після того як було створено об'єднання відбувається домовленість про вчинення злочину саме учасниками вже організованої групи.

Н. Є. Попович називає попередню зорганізованість характерною рисою організованої групи та групи за попередньою змовою. Відмінність полягає в тому, що попередня зорганізованість у випадку організованої групи є більш змістовною, тобто різниця полягає у змісті попередньої змови²¹. Водночас різниця між цими ознаками полягає не лише у їх змісті, але й у моменті її досягнення. В організованій групі спочатку відбувається змова про створення групи, а потім про вчинення злочину який в подальшому визнається таким, що вчинений організованою групою. Для того, щоб групу визнати організованою, необхідно щоб вона була стійкою, а стійкість досягається лише в процесі злочинної діяльності. Відтак, попередня зорганізованість це створення об'єднання для вчинення злочинів.

Якщо учасники групи, яка не вчиняла злочини, домовилися про його вчинення, то їх дії можна кваліфікувати як діяння групи осіб за попередньою змовою. Тому що це об'єднання ще не набуло усіх обов'язкових ознак організованої групи, зокрема стійкості.

Підвищеною суспільною небезпечністю організованої злочинної групи є не організованість сама по собі, а здатність такої групи здійснювати більш чи менш тривалу злочинну діяльність.

О. О. Кваша називає планування, розподіл ролей, дисципліну, прикриття своєї діяльності всіма необхідними засобами ознаками зорганізованості, які формуються або з метою неодноразового вчинення злочинів, або в процесі такої діяльності та з метою її успішного продовження²². Водночас і в цьому визначенні попередня зорганізованість

підміняється попередньою змовою та іншими кримінально-правовими ознаками злочинних об'єднань.

Н. О. Гуторова зазначає, що зорганізованість як ознака організованої злочинної групи трактується як проведення учасниками групи комплексу організаційно-підготовчих заходів, спрямованих на забезпечення успішної діяльності групи та вчинення нею злочинів (хоча б одного)²³. Однак таке визначення містить загальні положення, без належної конкретизації.

Зорганізованість на основі попередньої змови членів або структурних частин злочинної організації для спільної діяльності на думку І. К. Туркевич та Є. В. Фесенка це змова, що відбувається в процесі створення такої організації. Під терміном спільної діяльності злочинної організації слід розуміти як безпосереднє вчинення злочинів, так і діяльність, спрямовану на підтримку можливості існування такої організації. Кожний учасник змови усвідомлює, що разом з іншими прийматиме участь у здійсненні злочинної мети, для якої створена організація, і бажає цього²⁴.

Схожої позиції дотримується М. Й. Коржанський, який характеризує домовленість про взаємну спільну діяльність як характерну ознаку злочинної організації наголошує, що вона припускає наявність статуту, яким визначається домовленість, погодженість про загальну спільну діяльність, розуміння сутності діяльності організації, її завдання і мети цієї діяльності, особистої заінтересованості кожного члена організації у забезпеченні цієї діяльності²⁵.

У теорії кримінального права зорганізованість за попередньою змовою прийнято називати просто зорганізованістю або організованістю. Більшість вчених цю ознаку визначають як таку, що підтверджує набуття об'єднанням обов'язкових та факультативних кримінально-правових ознак злочинної організації.

Так, П.Ф. Тельнов зазначає, що організованість, як ознака даної форми співучасті, означає постійність складу, наявність між учасниками конспіративних зв'язків, заздалегідь погоджений розподіл ролей, наявність певного керівництва. Особи, що входять до злочинної організації утворюють згуртоване співтовариство, об'єднане взаємними зобов'язаннями і підвладне одному чи більше організаторів²⁶.

П. С. Матишевський стверджує, що зорганізованість як характерна ознака злочинної організації передбачає: наявність певної кількості (від трьох і більше) осіб на чолі з незаперечним й авторитетним їхнім керівником (координатором); жорсткої дисципліни і додержання правил конспірації; наявність погодженого плану щодо вчинення тяжких або особливо тяжких злочинів²⁷.

На думку Г. П. Жаровської зорганізованість – стабільність складу, система взаємовідносин, методів і способів вчинення злочинів, жорстока внутрішньогрупова дисципліна, заснована на принципах влади і підкорення, продумана система забезпечення безпеки організації (розвідка, контррозвідка, охоронні групи) тощо²⁸.

У цих визначеннях відбувається підміна зорганізованості іншими кримінально-правовими ознаками злочинної організації, зокрема тими, що належать до факультативних і мають більше кримінологічне, а не кримінально-правове значення. Відтак, втрачається її індивідуальність та постає питання про доцільність виокремлення цієї ознаки. Зорганізованість слід розглядати як результат набуття об'єднанням організованого характеру тобто організацію організованої злочинної діяльності на більш менш тривалий час.

Викладене дає підставу для висновку про те, що такі ознаки як «попередня змова», «попередня зорганізованість» та «зорганізованість за попередньою змовою» характеризують різні злочинні об'єднання. При цьому попередня зорганізованість та зорганізованість за попередньою змовою є різновидами попередньої змови.

Основна відмінність «попередньої змови» від суміжних ознак полягає в тому, що вона стосується переважно домовленості про конкретний злочин, рідше – організації стійкого злочинного об'єднання для вчинення декількох злочинів або заняття злочинною діяльністю. Водночас «попередня зорганізованість» та «зорганізованість за попередньою змовою», на наш погляд, фактично тотожні поняття, які необхідно позначити єдиним узагальнюючим терміном, що стосується усіх організованих злочинних об'єднань, приміром, таким як «організованість» чи «зорганізованість».

Відтак зорганізованість організованої групи чи злочинної організації можна тлумачити як набуття об'єднанням організованого характеру (групою осіб за попередньою змовою ознак організованої групи) та як організацію організованої злочинної діяльності на більш менш тривалий час.

Зорганізованість свідчить про наявність в злочинному об'єднанні усіх ознак його організованості до початку вчинення злочину. До таких ознак можна віднести визначену законом мінімальну кількість осіб (три і більше або п'ять і більше), стійкість, розподіл ролей тощо.

1. *Кримінальне право України: Загальна частина* : підручник / [М. І. Бажанов, Ю. В. Баулін, В. І. Борисов та ін.] ; за ред. проф. М. І. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація ; [2-е вид., перероб. і допов.]. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – С. 222-223.
2. *Гришаев П. И.* Соучастие по советскому уголовному праву / П. И. Гришаев, Г. А. Кригер. – М. : Госюриздат, 1959. – С. 69. 3. *Вознюк А. А.* Попередня змова та

зорганізованість як ознаки злочинних об'єднань / Вознюк А.А. // Актуальні проблеми кримінального права (пам'яті професора П. П. Михайленка) : тези доп. III наук.-теорет. конф. (м. Київ, 7 груд. 2012 р.) [Текст] / ред. кол. : В. В. Коваленко (голова), В. В. Черней, С. М. Бодюл та ін. – К. : Вид-во Європейського університету, 2012. – С. 42-43. **4.** *Гришаев П. И.* Кригер Г.А. Цит. работа. – С. 68-69; *Шапченко С. Д.* Співучасть у злочині: постатейний коментар до розділу VI Загальної частини Кримінального кодексу України / С. Д. Шапченко. // Законодавство України : Науково-практичні коментарі. – 2003. – № 9. – С. 89; *Коржанський М. Й.* Кваліфікація злочинів : навч. посіб. [вид. 3-тє, доповн. та переробл.]. – К. : Атіка, 2007. – С. 86; *Науково-практичний* коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка [9-тє вид., переробл. та допов.]. – К. : Юридична думка, 2012. – С. 107. **5.** *Науково-практичний* коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – С. 107. **6.** *Кримінальний* кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. / за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна [5-тє вид., допов.]. – Х. : Право, 2013. – Т. 1 : Загальна частина / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. – 2013. – С. 104; *Тельнов П. Ф.* Ответственность за соучастие в преступлении / Тельнов П.Ф. – М. : Юрид. лит., 1974. – С. 118; *Шапченко С. Д.* Співучасть у злочині: постатейний коментар до розділу VI Загальної частини Кримінального кодексу України / С. Д. Шапченко // Законодавство України : Науково-практичні коментарі. – 2003. – № 9. – С. 89. **7.** *Науково-практичний* коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – С. 107. **8.** *Кримінальний* кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. / за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна [5-тє вид., допов.]. – Х. : Право, 2013. – Т. 1 : Загальна частина / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. – 2013. – С. 104; *Науково-практичний* коментар до Кримінального кодексу України / [Андрушко П. П., Арсенюк Т. М., Бантишев О. Ф. та ін.] ; за заг. ред. П. П. Андрушка, В. Г. Гончаренка, Є. В. Фесенка. – [2-є вид., перероб. та доп.]. – К. : Дакор, 2008. – С. 72. **9.** *Шапченко С. Д.* Цит. праця. – С. 89. **10.** *Коржанський М. Й.* Кваліфікація злочинів : навч. посіб. / Коржанський М.Й. ; [вид.3-тє, доповн. та переробл.]. – К. : Атіка, 2007. – С. 86. **11.** *Тельнов П. Ф.* Цит. праця. – С. 118. **12.** *Гришаев П. И.* Цит. работа. – С. 69-70; *Советское* уголовное право. Общая часть : учебник / под. ред. Г. А. Кригера, Н. Ф. Кузнецовой, Ю. М. Ткачевского ; [2-є изд., доп. и перераб.]. – М. : Изд-во МГУ, 1988. – С. 180. **13.** *Науково-практичний* коментар Кримінального кодексу України / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – С. 107. **14.** *Кримінальний* кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. / за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна ; [5-тє вид., допов.]. – Х. : Право, 2013. – Т. 1 : Загальна частина / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. – 2013. – С. 104. **15.** *Кримінальне* право України: Загальна частина : підручник / [М. І. Бажанов, Ю. В. Баулін, В. І. Борисов та ін.] ; за ред. проф. М. І. Бажанова, В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – С. 222-223. **16.** *Науково-практичний* коментар до Кримінального кодексу України / [Андрушко П. П., Арсенюк Т. М., Бантишев О. Ф. та ін.] ; за заг. ред. П. П. Андрушка, В. Г. Гончаренка, Є. В. Фесенка ; [2-є вид., перероб. та доп.]. – К. : Дакор, 2008. – С. 74. **17.** *Тельнов П. Ф.* Кто отвечает за соучастие в преступлении / тельнов П.Ф. – М. : Юрид. лит., 1981. – С. 68. **18.** *Гришаев П. И., Кригер Г.А.* Цит. работа. – С. 77. **19.** Там само. – С. 72. **20.** *Вознюк А. А.* Трансформація співучасті: поняття та форми / А. А. Вознюк // Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і прак-

тика). – 2014. – № 1 (32). – С. 68–71; Вознюк А. А. Особливості кваліфікації злочинів під час трансформації співучасті / А. А. Вознюк // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. – 2014. – № 2 (91). – С. 51–59. **21.** Попович Н. С. Стійкість та попередня зорганізованість як ознаки організованої групи / Н. С. Попович // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2006. – № 3. – С. 228–239. **22.** Кваша О. О. Співучасть у злочині: сутність, структура та відповідальність : дис. ... док. юрид. наук : 12.00.08 / Кваша Оксана Олександрівна. – К., 2013. – С. 341–342. **23.** Гуторова Н. О. Вчинення злочину організованою групою осіб (кримінально-правовий аспект) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право» / Н. О. Гуторова. – Х., 1996. – С. 15; Гуторова Н. А. Совершение преступления организованной группой лиц (уголовно-правовой аспект) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Гуторова Н. О. – Х., 1996. – С. 78. **24.** *Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України* / [Андрушко П. П., Арсенюк Т. М., Бантишев О. Ф. та ін.] ; за заг. ред. П. П. Андрушка, В. Г. Гончаренка, Є. В. Фесенка. – С. 75. **25.** Коржанський М. Й. Кваліфікація злочинів : навч. посіб. / Коржанський М. Й. ; [вид. 3-тє, доповн. та переробл.]. – К. : Атіка, 2007. – С. 94–95. **26.** Тельнов П. Ф. Кто отвечает за соучастие в преступлении. – С. 70. **27.** Матишевський П. С. Кримінальне право України. Загальна частина : підруч. для студ. юрид. вузів і фак. / Матишевський П. С. – К. : А.С.К., 2001. – С. 173. **28.** Там само.

УДК 343.97:343.77

Ю. А. ТУРЛОВА

ФЕНОМЕН ЕКОЛОГІЧНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ: ПИТАННЯ КРИМІНОЛОГІЧНОЇ ДЕФІНІЦІЇ

У статті досліджено та уточнено понятійно-категорійний апарат, що використовується для вивчення екологічної злочинності. Вивчення поняття екологічної злочинності та визначення її специфічних (ідентифікуючих) ознак дало можливість запропонувати авторську дефініцію екологічної злочинності.

Ключові слова: екологічна злочинність, дефініція, явище, ідентифікуючі ознаки.

Турлова Ю.А. Феномен экологической преступности: вопросы криминологической дефиниции

В статье исследован и уточнен понятийно-категорийный аппарат, который используется для изучения экологической преступности. Изучение понятия экологической преступности и определение ее специфических (идентифицирующих) признаков позволило предложить авторскую дефиницию экологической преступности.

© ТУРЛОВА Юлія Анатоліївна – кандидат юридичних наук, докторант відділу проблем кримінального права, криминології та судоустрою Інституту держави і права ім. В.М. Корецького Національної академії наук України